

زن و فعالیت سیاسی

در اندیشه حضرت آیه الله العظمی فیاض

مؤلف: دکتر عبدالله احمد الیوسف

مترجم: محمد جواد برهانی

سرشناسه	یوسف، عبدالله، ۱۹۷۳ - م
عنوان فرارادای	Yusef, Abd Allah, ۱۹۷۳
عنوان و نام پدیدآور	المرآة و العقل السياسي: فرائد فی فکر و آراء المرجع الدینی الشیخ الفیاض، فارسی
مشخصات نشر	زن و فعالیت سیاسی در اندیشه حضرت آیةالله العظمی فیاض / مؤلف عبدالله احمدیوسف؛ مترجم محمدجواد برهانی، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	۷۱ ص: ۱۲، ۱۷ م
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۲۱۱۲-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	فیاض، محمد اسحاق، ۱۹۲۴ - م. -- دیدگاه درباره زنان
موضوع	فیاض، محمد اسحاق، ۱۹۲۴ - م. -- سرگذشتنامه
موضوع	زنان -- فعالیت‌های سیاسی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	Islam -- Religious aspects * Women -- Political activity
شناسه افراد	برهانی، محمدجواد، ۱۳۵۵ - مترجم
رده بندی کنگره	۱۷۲/B۳۲۳۰
رده بندی دبی	۸۴۱۱۹۷

نشر صاحب الامر (عج)

زن و فعالیت سیاسی

در اندیشه حضرت آیةالله العظمی فیاض

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۸

لیتوگرافی و چاپ: باقری

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۳-۱۲-۸۷۲۱-۶۰۰-۹۷۸

اجرا: دفتر فرهنگی دیبا / 138

قم، خیابان معلم، کوچه ۱۲ فرعی دوم پلاک ۳۴

کدپستی: ۳۷۱۵۶-۱۴۴۷۷

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۳۸۰ فکس: ۰۲۵-۳۷۷۴۴۰۳۶

www.alfayadh.org

info@alfayadh.org

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا.

سوره نساء / ۱۲۴

و کسانی که کارهای شایسته کنند - چه مرد باشند یا زن -
در حالی که مؤمن باشند، آنان داخل بهشت می‌شوند، و به
قدر گودی پشت هسته خرمایی مورد ستم قرار نمی‌گیرند.

فهرست مطالب

فهرست مطالب	۱
مقدمه مترجم	۷
آشنایی با زندگی علمی آیه الله فیاض	۷
حیات علمی	۸
وفات مادر و هجرت به مشهد مقدس	۹
اندیشه رسیدن به نجف	۱۰
در محضر استادان	۱۲
دوره خارج	۱۳
نوشتن تقریرات	۱۴
آغاز شهرت علمی	۱۵
تدریس	۱۷
شورای استفتا	۱۸
تألیفات	۱۹
آثار چاپ شده	۲۰
مقدمه	۲۶
زن در متون دینی	۳۱

زن و اشتغال..... ۳۷

زن و واجب امر به معروف و نهی از منکر..... ۴۸

زن و حقوق عمومی..... ۵۱

زن و حق شرکت در انتخابات..... ۵۴

زن و ریاست دولت..... ۵۶

زن و قضاوت..... ۶۳

زن و مشارکت در جامعه مدنی..... ۶۵

ملاحظات و نتیجه گیری..... ۶۸

مقدمه مترجم

آشنایی با زندگی علمی آیه الله فیاض

آیت الله شیخ محمد اسحاق فیاض از مراجع بزرگ حوزه علمیه نجف است که بعد از رحلت استادش آیت الله العظمی خوئی کرسی تدریس دروس خارج حوزه علمیه نجف را به عهده گرفت و در طول سال‌های سخت و دشواری که بر عراق و حوزه نجف گذشت، هرگز کرسی تدریس را رها نکرد و تا امروز شاگردان زیادی را تربیت نمود.

در زندگی نامه آیه الله فیاض آمده است: از دیگر نوابع روزگار که شاگرد امام خوئی می‌باشد علامه بزرگ محقق بی مانند، حضرت آیه الله شیخ محمد اسحاق فیاض ^{دام‌ظله} است و ما اکنون در بیان سطری از زندگی، آثار علمی و خدمات ایشان هستیم.

آیه الله فیاض در سال ۱۹۳۰م (۱۳۰۹ش) در روستای «صوبه جاغوری» از توابع غزنی (در جنوب پایتخت افغانستان)، دیده به جهان گشود و محمد اسحاق دومین فرزند خانواده بود. پدرش محمدرضا، کشاورز ساده‌ای بود که

پیش بعضی از مالکین ده، کار می‌کرد و با کد یمین و عرق جبین قوت لایموت خانواده‌اش را تهیه می‌کرد.

در کشوری که آیه‌الله فیاض دیده به جهان گشود، بی عدالتی‌ها، تبعیض‌ها و ستم‌های فراوانی به چشم می‌خورد که گروه و مذهبی - که محمد اسحاق فیاض به آن تعلق داشت - بیش از دیگران قربانی تبعیض‌ها و ستم‌های زمانه خود بود. تشویق‌های پدر و تدین وی در سرنوشت آیه‌الله فیاض تأثیر زیادی داشت که همواره پدر آیه‌الله فیاض آرزو داشت فرزندش در حوزه درس بخواند و عالم گردد. استعداد فوق العاده محمد اسحاق فیاض و تشویق‌های اساتید وی در مدرسه «او تقول جاغوری» و به ویژه ارتباط نزدیک وی با پدرزنش، علامه مدرس افغانی در نجف و فضای دینی و تحصیلی نجف و بیش از همه شخصیت علمی استادش آیه‌الله العظمی خوئی در تکوین شخصیت آیه‌الله فیاض نقش برجسته‌ای ایفا نمودند.

حیات علمی

آیه‌الله فیاض در دامان پر مهر مادر و در سایه سار لطف و عنایت پدر رشد و نمو کرد و در سن پنج سالگی، به مکتب

خانه قریه پا نهاد و پس از فراگیری قرآن کریم و برخی از کتاب‌های ادبی، فارسی و عربی، رهسپار مدرسه علمیه او تقول شد و چندین سال محضر مؤسس پارسا و فاضل آن، حجت‌الاسلام والمسلمین شیخ قربان علی وحیدی و ادیب و مدرس شهیر، حجة الاسلام شهید رمضان علی شریفی کسب علم و تحصیل معرفت کرد.

وفات مادر و هجرت به مشهد مقدس

پس از وفات مادر، فیاض برای ادامه تحصیل، از مدرسه «اوتقول» به شهر مشهد مقدس هجرت کرد. اگر چه او وارد مشهد مقدس شد و به بخشی از آرزویش دست یافت، اما عشق به نجف همچنان در قلبش شراره می‌زد و زبانه می‌کشید. شیخ محمد اسحاق مدت یک سال در مدرسه «حاج حسن» - که در منطقه بالا خیابان (در حال حاضر بعد از توسعه حرم امام رضا علیه السلام) این مدرسه خراب شده و محل این مدرسه جزء صحن‌های توسعه یافته و تازه تأسیس قرار گرفته - مستقر شد و در این مدت، کتاب‌های حاشیه ملا عبدالله، (م ۹۸۱) و بخشی از کتاب مطول را نزد استاد کل و ادیب بی مانند و شهیر آن زمان، شیخ محمد حسین نیشابوری، معروف به ادیب نیشابوری فراگرفت.

اندیشه رسیدن به نجف

گرفتاری و مصایب (که خواسته و ناخواسته هرکسی با آن مواجه می‌شود) نتوانست طالب کوشا و پرتلاش را از هدفش (که بلوغ در دانش و رسیدن به حوزه علمیه نجف بود) باز دارد، بلکه گرفتاری و مصایب او را برای ادامه راه مصمم تر می‌کرد و به همین خاطر بود که همیشه در فکر نجف بود و همواره از راه رسیدن به نجف سؤال نموده، راه‌های مختلف را جست‌وجو می‌کرد. آیه‌الله فیاض در سال ۱۳۶۹ ه.ق وارد نجف شد. محیط اجتماعی و مذهبی نجف، مانند سایر کسانی که برای اولین بار وارد نجف می‌شوند، بر او تأثیر مثبت بسیار زیادی گذاشت؛ زیرا زهد علما، عادات اجتماعی و فرهنگ عمومی آن به گونه‌ای است که انسان را می‌سازد و بر معنویات انسان تأثیر زیادی دارد. پیش‌کسوتان در این محیط دینی به گونه‌ای زندگی کرده‌اند که اقوال و افعال آن‌ها فقط برای خدا بوده و اگر سخن می‌گفتند، فقط از راستی و هدایت می‌گفتند و هر گاه سکوت می‌کردند، سکوتشان تفکر، یاد خدا و اصلاح امت بوده و اگر کاری انجام می‌دهند، خیر و برادری و دشمنی ایشان نیز فقط برای خداست.

حضرت آیه‌الله شیخ محمد اسحاق فیاض، یکی از آن کسانی است که به نجف اشرف هجرت کرد و از سرچشمهٔ علم نوشید و در مدارس آن‌جا تربیت یافت و متخلق به آداب و اخلاق آن گردید.

او ابتدا یک طلبه کوشا بود و بعد استادی بارز شد، تا این که یکی از کبار و زعمای حوزه گردید و مهم‌ترین مسئولیت اداره درس و پیشوایی مردم و مرجعیت به عهده ایشان قرار گرفت.

آیه‌الله فیاض وقتی وارد نجف شد، جوانی هجده ساله بود و در راه رسیدن به نجف، تجارب گوناگون را در زندگی کسب کرده بود و درحالی که کوله باری از تجارب و اخلاق و عادات شهرها و مردمان مختلف را به همراه داشت، وارد نجف شد.

شیخ محمد اسحاق فیاض درباره آغاز ورود خود به حوزه نجف می‌گوید:

ابتدای ورود ما به نجف، بعد از سال فوت آیه‌الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی، اواخر دوران ملکی و اوایل مرجعیت سید محسن حکیم بود و طلاب دینی در نهایت فقر و مشکلات اقتصادی زندگی می‌کردند.

در محضر استادان

شیخ فیاض از همان روز اول که وارد نجف شد و در مدرسه سکنا گزید، بدون هیچ معطلی و سستی و تنبلی، با عشق و فوق، علاقه و پشتکار مشغول به درس و بحث شد، تا آنچه را در مدرسه روستای منطقه‌اش و یا در حوزه علمیه مشهد مقدس خوانده و ناقص مانده بود تمام کند؛ از این رو کتاب قوانین الاصول، حاشیه ملا عبدالله و بخشی از کتاب لمعه را نزد مرحوم شیخ میرزا کاظم تبریزی خواند و بخش دیگر لمعه را نزد مرحوم سید اسدالله مدنی و شیخ میرزا علی فلسفی تمام کرد و باقی مانده کتاب مطول را نیز نزد علامه مدرّس افغانی پایان بخشید.

بعد از آنکه طالب پرتلاش ما به مرحله سطح عالی ارتقا یافت تا شایستگی آن یابد که در درس خارج؛ یعنی مرحله فوق تخصص حوزه راه یابد، کتاب‌های کفایة الاصول آخوند خراسانی و رسائل و مکاسب شیخ انصاری را نزد مرحوم شیخ مجتبی لنکرانی فرا گرفت و در خلال همین سال‌ها، آنچه را که از دوره مقدمات و سطح خوانده بود، برای طلاب تدریس می‌کرد و این نوع درس خواندن و تدریس در نظام آموزشی حوزه و به ویژه حوزه علمیه نجف، مرسوم و متعارف است و

طلبه از همان دوره ابتدایی با تدریس، شیوه‌های آموزشی و... آشنا می‌شود تا به مرحله سطح عالی می‌رسد. طلاب درس خوان و کوشا دوره سطح عالی را ظرف پنج سال تمام می‌کنند، اما علامه فیاض این مرحله را همراه با درس‌هایی که قبلاً فرا گرفته بود، در کمتر از پنج سال تمام کرد و خیلی زود به مرحله درس خارج راه یافت و در درس خارج علمای بزرگ و مراجع حاضر شد.

دوره خارج

پس از اتمام سطح عالی حوزه، آیه‌الله فیاض در آغاز ۲۲ سالگی وارد بحث و درس خارج شد، ابتدا از چندین درس خارج که بزرگان حوزه نجف برپا کرده بودند، بهره برد و تجربه کرد و سرانجام حلقه درس بزرگ‌ترین و مشهورترین استاد خارج، حضرت آقای خوئی را برگزید و پس از سال‌ها تلاش شبانه‌روزی، بدون تعطیلی و تعلل، در درس خارج فقه و اصول ایشان حاضر شده، و با دقت و وسواس علمی، مباحث استاد را تقریر کرد.

نوشتن تقریرات

علما و فضلاى حوزه، معمولاً محاضرات استاد را حین تدریس و یا بعد از پایان جلسه درس، به طور خلاصه یا کلمه به کلمه می‌نویسند و بعد از پایان جلسه درس، آن را با دیگر همکلاسی‌های خود مباحثه و تقریر می‌کنند و آن درس‌ها را بعد از تحقیق و مراجعه به مصادر ارائه شده از طرف استاد، استخراج مواد و منابع درس، مقایسه بین آرای بزرگان، مناقشه در آرا و نظرات ایشان و استدلال بر نظریه مختار خود، به طور دقیق و منظم می‌نویسند و به استاد عرضه می‌کنند تا استاد، صحت و اتقان نظرات خود و قوت علمی و اجتهادی نویسنده را گواهی کند تا آن را به عنوان شاهد گویای اجتهاد خود، نشر کند و این نوشته‌ها و کتاب‌ها در حوزه به «تقریرات» معروف است.

از ابتدائی حضور علامه فیاض در درس خارج آیه‌الله العظمی خوئی، روش ایشان چنین بود که ابتدا درس را برای هم کلاسی‌های خود تبیین و تقریر می‌کرد و آن تقریرات را، روز بعد می‌نوشت تا این که تقریرات دور پنجم درس خارج اصول فقه استاد خود خوئی را تکمیل کرد و آن را المحاضرات نام نهاد.

آغاز شهرت علمی

در نظام آموزشی حوزه رسم بر آن نیست که طلبه در یک دوره معین درس بخواند و امتحان دهد تا دارای شهرت و عنوان شود، بلکه شهرت علمی و فضل و فرزاندگی یک طلبه در گرو آن است که چند سالی به طور مستمر در درس استاد حاضر شود، تدریس و مباحثه کند، در مجالس علمی نظرات نوین طرح کند و نظرات دیگران را به نقد و مناقشه گیرد. در راس همه این‌ها، تقریرات درس و ارائه آن به استاد و تأیید کتبی استاد که در اصطلاح حوزه، معروف به «تقریظ استاد» می‌باشد و ارزش تقریظ و شهرت علمی نویسنده تقریرات، تابع شهرت علمی استاد است. در تقریظ امام خوئی بر تقریرات علامه فیاض - که در مقدمه جزء اول کتاب المحاضرات چاپ شده - آمده است:

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام
على أشرف الأنبياء والمرسلين محمد وعترته الطيبين الطاهرين،
واللعنة الدائمة على أعدائهم أجمعين إلى يوم الدين، وبعد:

فإني أحمد الله تعالى على ما أولاني به من تربية نفع من ذوي
الكفاءة واللياقة حتى بلغ الواحد منهم تلو الآخر درجة راقية من
العلم والفضل، وممن وفقت لرعايته وحضر أبحاثي العالية في

الفقه والأصول هو قرة عيني العلامة المدقق الفاضل الشيخ محمد إسحاق الفيض - دامت تأييداته - وقد عرض على الجزء الأول من كتابه (المحاضرات في أصول الفقه) الذي كتبه تقريراً لأبحاثي بأسلوب بليغ وإلمام جدير بالإشادة والإعجاب، وإنى أبارك له هذا الجهد الميمون وأسأله تعالى أن يوفقه لإتمام مرامه، إنه ولي التوفيق. (في ۶/جمادى الثانية /سنة ۱۳۸۲هـ).

در این تقریظ، مرحوم خوئی برای شاگردش توصیفاتى نوشته که برای کمتر کسی نوشته است. همان گونه که مشاهده می کنید، در این تقریظ، فیاض به "نور چشم، علامه، مدقق و فاضل" توصیف شده است.

با توجه به تاریخ تقریظ - که مطابق با ۱۹۶۲/۱۱/۴م؛ تاریخ چاپ کتاب می باشد - در این هنگام، علامه فیاض در سنین جوانی بوده است و از آنچه که استادش در حق او گفته، جایگاه، مقام علمی و فضل وی بر ما آشکار می گردد. از همان زمان استادش او را دوست می داشت، تقدیر می کرد و از بزرگان می شمرد.

تدریس

در زمان حیات و بعد از رحلت امام خوئی، شیخ فیاض یکی از استادان بارز و مشهور حوزه نجف بود؛ به گونه‌ای که در درس و بحث ایشان کتاب‌های مشهور سطح عالی مثل رسائل، کفایه و مکاسب را روزی چند بار در مسجد معروف «هندی» تدریس می‌کرد، چنان‌که این مرحله را ده سال در دانشگاه دینی نجف - که مرحوم محمد کلانتر آن را تأسیس کرده بود - تدریس می‌کرد تا این‌که سال ۱۹۷۸م در مدرسه سید محمد کاظم یزدی کوچکا، واقع در محله «العماره»، درس و تدریس دوره خارج را آغاز کرد و هنگامی که مدرسه دارالعلم معروف تأسیس و افتتاح شد، درس خارج خود را به آن‌جا انتقال داد و تا هنگام تخریب آن مدرسه ادامه داشت. پس از آن، جلسه درس را در یک دوره کمی به مسجد بزرگ هندی منتقل کرد، سپس به مدرسه یزدی - که مرحوم سید کاظم یزدی مرجع بزرگش آن را تأسیس کرده بود - انتقال داد که بسیاری از طلاب در آن شرکت می‌کردند و بسیاری از آن فضلا بحوث ایشان را به امیدی که یک روز چاپ شود، تقریر و مکتوب می‌کردند. بعد از سقوط صدام نیز آیة‌الله فیاض دروس خارج اصول و فقه خود را در دفتر خود برای شاگردان مکتب اهل بیت علیهم‌السلام ارائه می‌کند که تعداد زیادی از فضلا در آن شرکت می‌کنند و همزمان

دروس ایشان از طریق سایت و به روز در دسترس علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

شورای استفتا

معروف است که مراجع عظام شورایی از خاصان، مقربان و علمای بارز از شاگردانشان تشکیل می‌دهند و این شورا موسوم به شورای استفتا است که برای جواب دادن به نامه‌ها و پرسش‌هایی که از سوی هزاران تن از مقلدان ایشان از سراسر جهان به ایشان می‌رسد، تشکیل می‌گردد و این گروه آن سؤال‌ها را مورد بحث، تحقیق و مناقشه قرار می‌دهند تا به رأی صحیح شرعی از نظر آن مرجع تقلید دست یابند و آن را در جواب سؤال‌های رسیده بنویسند. گاهی یک سؤال روزها وقت این گروه را به خود اختصاص می‌دهد تا به امضای مرجع تقلید برسد.

مرجعیت امام خوئی بیش از ۲۵ سال طول کشید که استادان حوزه و بزرگان از شاگردان ایشان از جمله دانشمند شهید و دانای بی‌مانند شهید سید محمدباقر صدر برای اعلیت ایشان اجتماع کردند و مقلدان ایشان در سراسر جهان زیاد شد و هر روز ده‌ها استفتا به زبان‌ها و لغات

مختلف از گوشه گوشه عالم به دفتر می‌رسید، لذا امام دستور داد که چنین شورایی از میان علما و مجتهدان بزرگ از شاگردانشان برای جواب دادن به استفتائات تشکیل شود و حضرت علامه فیاض به علت دارا بودن مقامات عالی علم و فضل و قرب مقام علمی در نزد امام خوئی، یکی از افراد این شورای استفتا بود و بیش از ۲۵ سال تا روزهای آخر عمر امام خوئی ادامه داشت، چنان‌که معروف است در آن شورا، علمای بزرگی حضور داشتند که همگان به مقام مرجعیت رسیدند؛ از جمله آن‌ها می‌توان به آیات عظام: سید علی بهشتی، سید مرتضی خلخالی، سید محمد روحانی، میرزا علی غروی، شهید باقر صدر، میرزا جواد تبریزی، وحید خراسانی، سید تقی قمی، میرزا علی فلسفی، سید علی سیستانی و بسیاری دیگر از علمای کبار و مجتهدان و اساتید حوزه‌های علمیه اشاره کرد.

تألیفات

با وجود مسئولیت‌های مهمی که شیخ معظم دارد، از مرجعیت دینی گرفته تا رسیدگی به وضع مؤمنین، القای درس، جواب استفتا و حضور در شورای استفتا تا زمان رحلت امام خوئی، ایشان ده‌ها جلد کتاب را تألیف نموده است.

ایشان تألیفات زیادی به زبان عربی دارد که برخی از آن‌ها به زبان‌های دیگر نیز ترجمه شده است. از آن‌جا که آثار او در عربی نگارش یافته است، فارسی‌زبانان کمتر با آثار ایشان آشنا هستند. تاکنون بیش از ده‌ها جلد کتاب از آثار ایشان چاپ شده و آثار زیادی نیز وجود دارد که به چاپ نرسیده و یا آماده چاپ می‌باشد.

آثار چاپ شده

- محاضرات فی اصول الفقه؛ دوره خارج اصول آیة‌الله خوئی که پنج جلد آن چاپ شده است. (مجموعاً ده جلد می‌باشد).

- المباحث الاصولیة؛ (پانزده جلد).

- تعالیک مبسوطه علی العروة الوثقی؛ (ده جلد).

- الاراضی؛ (این کتاب در مورد زمین‌های موات، معادن، جنگل‌ها، مراتع، آب و... بحث کرده است که به زبان فارسی نیز ترجمه شده است).

- منهاج الصالحین؛ در سه جلد؛ (شامل یک دوره فقه نیمه استدلالی).

- الانموذج في منهج الحكومة الاسلاميه؛ (در مورد حكومت اسلامي و ولايت فقيه مي باشد اين كتاب به زبان فارسي نيز ترجمه شده است).

- موقع المروة في النظام السياسي الاسلامي؛ (اين كتاب به زبان انگليسي و فارسي نيز ترجمه شده است و درباره جاگاه زن در نظام سياسي اسلام بحث کرده است).

- مناسك حج؛ (به زبان عربي و زبان فارسي).

- بيانات و توجيهات؛ مجموعه اي از سخنان سياسي و ديني آية الله فياض است كه در يك جلد گردآوری شده و بارها از سوی دفتر ایشان چاپ گردیده است.

- توضيح المسائل؛

- منتخب توضيح المسائل؛

- المسائل المستحدثة:

- المختصر في الحياة العلمية للسيد الخوني؛ (زندگی نامه

مرحوم خوئی).

- مسائل طبيه؛

- النظرة الخاطفة في الاجتهاد؛ (این کتاب در مورد اجتهاد می‌باشد).

- مائة سؤال حول الكتاب، والكتابة والمكتبات؛ (این کتاب در مورد حق تألیف و مؤلف می‌باشد).

- احكام البنوك؛ (این کتاب در مورد احکام بانک و مسائل مرتبط با آن و همچنین درباره جایگزین‌های سیستم بانک ربوی مطالبی را ارائه می‌کند).

- اطروحات فکریه؛ که آخرین اثر آیة‌الله فیاض می‌باشد و در آن نظام فکری اسلام در عرصه‌های چون اقتصاد، سیاست، حقوق، اراضی و... بیان شده است.

همان‌گونه که خوانندگان محترم توجه دارند، از آثار یاد شده چنین برمی‌آید که تخصص آیة‌الله فیاض در رشته اصول و فقه می‌باشد، اما ایشان در کنار اصول و فقه، در مورد مسائل سیاسی و اقتصادی نیز مطالبی را نگاشته است که در این‌جا مولف دانشمند این کتاب حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله احمد یوسف امام جمعه محترم حله قطیف در مورد اندیشه سیاسی آیة‌الله فیاض و مشخصاً در مورد دیدگاه آیة‌الله فیاض در باره جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام کتاب پیش رو را تألیف کرده است. قابل یادآوری است که آیة‌الله

فیاض در مورد جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام کتاب مستقلی نوشته است که تاکنون بارها به زبان‌های مختلف ترجمه و چاپ شده است. کتاب جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام در واقع پاسخ به سؤالات یکی از دانشجویان مقطع دکترا است که آیه‌الله فیاض با حوصله مندی بصورت مفصل بدان پاسخ داده است ترجمه متن نامه دانشجو که در ابتدای کتاب جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام به زبان عربی آورده شده است در ذیل خدمت شما تقدیم می‌گردد.

"حضرت علامه آیه‌الله شیخ محمد اسحاق فیاض دامت برکاته؛ السلام علیکم ورحمت الله و برکاته.

مجموعه سؤالات در مورد جایگاه زن مسلمان در نظام سیاسی اسلام که بخش از پایان نامه مقطع دکترا را تشکیل می‌دهد خدمت شما تقدیم می‌گردد. پایان نامه در صدد است که از منظر اندیشه مذاهب مختلف اسلامی و از منظر چهارچوب نظام سیاسی مختلف اسلام جایگاه زن را در اسلام مورد بررسی قرار دهد. از خداوند سبحان مسئلت دارم که در ساحت فکر اسلامی بر حقائق اسلام که مشتمل بر عناصر اصالت، ثبات و تجدد است نور افشانی نماید. از محضر مبارک شما استدعا دارم تا در صورت امکان به سؤالات در

طی دو هفته پاسخ بگویید و همچنین در صورت امکان
آدرس خود را مرحمت نمایید تا در امور علمی با شما در
ارتباط باشم. خداوند به شما اجر عنایت فرماید."

♦ مولف کتاب پیش رو «حجت الاسلام والمسلمین الحاج شیخ
عبدالله احمد الیوسف»، خطیب جمعه حله عربستان و یکی از
محققان و نویسندگان برجسته جهان اسلام است که از وی تا
کنون بیش از ده ها جلد کتاب چاپ شده است، دکتر عبدالله
الیوسف مدرک دکتری خود را در رشته فقه و معارف اسلامی
از جامعه المصطفی دریافت کرده است.

عنوان رساله دکتر الیوسف "سیره الامام علی الرضا: دراسه
تحلیلیه للسیره الاخلاقیه والعلمیه والسیاسیه للامام الرضا علیه السلام
(سیره امام رضا علیه السلام؛ پژوهشی تحلیلی در سیره اخلاقی،
علمی و سیاسی امام رضا علیه السلام) می باشد.

تر دکتری خطیب جمعه حله عربستان، که ۵۲۸ صفحه
دارد، دارای چهار باب است که در هر کدام از این ابواب، به
بررسی تحلیلی سیره هشتمین امام آسمان هدایت و ولایت
اختصاص یافته است. مولف محترم نظریات آیه الله فیاض را
در مورد جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام دسته بندی کرده
و نه باب و موضوع مهم را مورد بررسی قرار داده است که به

ترتیب عبارتند از: زن در متون دینی، زن و شغل، زن و واجب امر به معروف و نهی از منکر، زن و حقوق عمومی، زن و حق انتخاب کردن و انتخاب شدن، زن و ریاست دولت، زن و قضاوت و زن و مشارکت در جامعه مدنی. در پایان مولف گرامی کتاب را با بررسی و نتیجه گیری در مورد مباحثی که کتاب آن را در بردارد از اندیشه ها و نظریات در مورد حقوق زن سیاسی و اجتماعی به پایان برده است.

ومن الله التوفيق

محمد جواد برهانی بابه

قم، تابستان ۱۳۹۸

مقدمه

در روز یک شنبه، هفتم ذی الحجه ۱۴۳۱ هجری، برابر با چهاردهم نوامبر ۲۰۱۰ میلادی، برای اولین بار به زیارت مرجع بزرگ جهان اسلام، حضرت آیه الله العظمی شیخ محمد اسحاق فیاض (دام ظلّه) مشرف شدم. بعد از سپری شدن یک هفته از زیارت اول، بار دیگر توفیق زیارت آن مرجع بزرگ نصیبم شد و از نصایح ارزشمند ایشان که متمرکز بر خلوص در نیت، ثبات در عقیده، اجتناب از اختلاف و کینه، تهذیب نفس، رفتار درست، حفظ وطن و وابستگی و دلدادگی به وطن بود بهره مند گردیدم. ♦

روشن است که یک بار یا چند بار ملاقات با یک اندیشمند و فقیه، به شما این امکان را نمی دهد که تصویر روشن از اندیشه آن فقیه و دانشمند بزرگ را پیدا کنید. برای فهم دقیق از اندیشه یک اندیشمند، لازم است انسان به آثار و تالیفات آن اندیشمند و فقیه مراجعه کند و خداوند این توفیق را به نگارنده عنایت کرد که توانستم برخی از آثار این

مرجع بزرگ را که از فقهاء بزرگ عصر ما به شمار می‌رود مطالعه کنیم.

نظریات فقهی آیة‌الله فیاض، در مورد جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام توجهم را به خود جلب کرد که نظریات وی در مورد جایگاه زن در نظام سیاسی اسلام - از نظر کاوش فقهی و با جرئت و واضح بیان کردن نظر شرعی مخصوصا در مورد پاره از مسائل دشوار در مورد احکام فقهی زنان از قبیل به عهده گرفتن ریاست دولت چه رسد از سایر مناصب از سوی یک زن - بسیار ممتاز بود.

وارد شدن زن در فعالیت سیاسی از نظر فقهی در گذشته و حال محل نزاع بوده و در آینده نیز از جمله مسائل مورد بحث خواهد بود. دانشمندان رشته فقه در این مورد نظریات مختلف دارند، که شیخ مهدی شمس‌الدین در این مورد فرموده است:

"عرصه‌های فعالیت سیاسی در مورد شایستگی زنان در آن، متعدد و متنوع است؛ در میان فقهاء، کسانی هستند که از نظر شرعی شایستگی زن را در جامعه، به جز در مورد رابطه زناشویی و امور مرتبط با فرزند و خانواده، نفی می‌کنند.

گروه دیگر از فقهاء کسانی هستند که شایستگی زن را از نظر شرعی، برای انتخاب وکیل و اعضاء مجلس شورای شهر، نفی می‌کنند، چه رسد از اینکه زن حق داشته باشد خود را به عنوان وکیل در پارلمان و یا وزارت در دولت، نامزد کند.

برخی دیگر از فقهاء کسانی هستند که برای زنان این اجازه را داده‌اند که رای داده و کسانی را به عنوان نماینده در مجلس و امثال آن انتخاب کنند اما خود، حق ندارند تا خود را برای مجلس نامزد کنند.

گروه دیگر از فقهاء کسانی هستند که برای زنان این حق را می‌دهند که آنها خود را به عنوان نماینده در پارلمان کاندیدا کند و اما نمی‌توانند زنان، کرسی وزارت و مدیریت را به عهده بگیرند.

در میان فقهاء کسانی وجود دارند که پذیرفته‌اند که زنان از نظر شرعی این شایستگی را دارند تا عهده دار این مناصب گردند.

اما مشهور بین فقهاء هم در قدیم و هم در جدید به جز عده اندک، این است که زنان از نظر شرعی شایستگی این را ندارند که ریاست دولت را به عهده بگیرند.^۱

با توجه به نظریات مختلف فقهی در باره مساله شایستگی زن برای فعالیت سیاسی و گرایش بیشتر فقهاء به عدم شایستگی زنان برای فعالیت سیاسی از نظر شرعی، در اینجا اشاره می شود به دیدگاه مرجع بزرگ حضرت آیه الله العظمی فیاض که در نظام غیر شرعی زنان را برای به عهده گرفتن ریاست دولت و همه مناصب دیگر شایسته می داند و برای زنان جایز است که در عرصه های مختلف فعالیت سیاسی در زمان ما، بصورت گسترده فعالیت نمایند.

این کتاب بصورت مختصر مباحثی را در بردارد:

۱. اهلیه المراه لتولی السلطه، الشیخ محمد مهدی شمس الدین، المؤسسة الدولیه للدراسات والنشر، بیروت

- لبنان، الطبعه الولی ۱۹۹۵م، ص ۳۷.

۱. زن در متون دینی

۲. زن و شغل

۳. زن و واجب امر به معروف و نهی از منکر

۴. زن و حقوق عمومی

۵. زن و حق انتخاب کردن و انتخاب شدن

۶. زن و ریاست دولت

۷. زن و قضاوت

۸. زن و مشارکت در جامعه مدنی

این کتاب را با بررسی و نتیجه گیری در مورد مباحثی که کتاب آن را در بردارد از اندیشه‌ها و نظریات در مورد حقوق زن در عرصه سیاسی و اجتماعی به پایان بردم و آرزومندم که مطالب مفید و جدیدی را در مکتب اسلام تقدیم کرده باشم.

در پایان از خداوند بزرگ آرزومندم که این کتاب را در ترازوی اعمالم قرار داده و آن را ذخیره آخرتم قرار دهد که روزی که ثروت و فرزند در آن روز بدرد نمی‌خورد، به جز کسی که

اعمالش را با قلب سالم بیاورد.^۱ خداوند بزرگ محل و نهایت آرزوها و سرچشمه مهربانی و بخشش است. خداوند کمک کننده است.

عبدالله احمد الیوسف
حله - قطیف
۱۴۳۲/۳/۱ هـ
۲۰۱۱/۲/۴ م

زن در متون دینی

فهم نادرست از برخی از متون دینی و یا عمل به احادیث غیر معتبر در مورد زن، دلیل مهم را تشکیل داده است تا زن از نقش و وظایف دینی، اجتماعی و فرهنگی خود چه رسد از سیاست دور گردد.

به خاطر فهم مقصود از آیات قرآن کریم و تفسیر آن و صحت برخی از احادیثی که از آن، گاهی پائین بودن منزلت زنان فهمیده می‌شود، در اینجا نظریه آیه‌الله شیخ محمد اسحاق فیاض را درباره برخی این متون دینی مورد بررسی

۱. يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ اِلَّا مَنْ اَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ.